

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

นายประชัน ใจวงศ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2555

**Public Participation in the Allocation of Local Intellectual Property
Resources in Sung Men District, Phrae Province**

Mr. Prachan Jaivong

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammarat Open University

2012

หัวข้อการศึกษาคั่นคว่ำอิสระ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
ชื่อและนามสกุล นายประชัน ใจวงศ์
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศรี

การศึกษาคั่นคว่ำอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2556

คณะกรรมการสอบการศึกษาคั่นคว่ำอิสระ

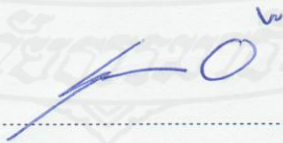
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศรี)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร. สมปถน นิยมไทย)

(รองศาสตราจารย์อุทพร อิศรชัย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ผู้ศึกษา นายประชัน ใจวงศ์ รหัสนักศึกษา 2528000181 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
(การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** อาจารย์ ดร. พิศาล มุกดาร์ศรี **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา (1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ (2) สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยการกระจายไปตามกลุ่มสัดส่วนของประชากร และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับฉลาก จำนวน 336 คน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2) สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า มีปัญหาการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง และการขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ความเข้าใจในด้านวิชาการแก่ประชาชน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเวลาเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมสนับสนุน หรือระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดสรรทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

Independent Study title: Public Participation in the Allocation of Local Intellectual Property Resources in Sung Men District, Phrae Province

Author: Mr. Prachan Jaivong; **ID:** 2528000181; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Independent Study advisor:** Dr. Pisan Mukdaratsami;

Academic year: 2012

Abstract

The objective of this research was to study (1) public participation in the allocation of local intellectual property resources in Sung Men District, Phrae Province; and (2) problems with and obstacles to that participation.

This was a quantitative study. The sample population of 336, chosen through proportional stratified sampling of the population and simple random sampling, consisted of kamnan, village headmen, chairmen of communities, village committee members, development work volunteers, public health volunteers, and members of the general public. Data were collected using a questionnaire and analyzed using the descriptive statistics of frequency, percentage, mean, and standard deviation as well as through descriptive analysis.

The results showed that (1) overall, public participation in the allocation of local intellectual property resources in Sung Men District, Phrae Province, was rated on average as “medium.” (2) One of the problems impeding public participation in the allocation of local intellectual property resources was a lack of funding to support the operations of related units. Another problem was a lack of experienced personnel to educate the public on efficient ways to allocate local intellectual property resources. Most of the local people felt they did not have enough time to consistently participate in brainstorming and ongoing operations. Overall, public participation in the allocation of local intellectual property resources in Sung Men District, Phrae Province, was rated on average as “medium.”

Keywords: Public participation, Resource allocation, Local intellect, Sung Men District
Phrae Province

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากท่านอาจารย์ ดร.พิศาล มุกดาร์ศรี อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำแนวทาง การกำหนด หัวข้อวิจัย การตรวจแก้ไข และคำแนะนำในการเรียบเรียงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์แห่งเนื้อหาและคุณค่าทางวิชาการยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอ กราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงในโอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน และท่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าส่วนราชการ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ที่ได้ให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวก ประสานงาน รวบรวมจัดเก็บแบบสอบถามส่งคืนผู้วิจัยครบถ้วน ทุกฉบับ และสุดท้ายขอขอบคุณครอบครัว และผู้ร่วมงานที่คอยช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจด้วยดีมา ตลอด จนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ หากจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการได้บ้างในส่วนตัว ก็ตาม ผู้วิจัยขอขอบคุณค่างานวิจัยนี้ให้แก่บิดา มารดาและปู่ย่าตายาย (ผู้ล่วงลับ) คณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ส่งเสริมให้ความรู้ เป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้รับการศึกษาจน สำเร็จตามความปรารถนาทุกประการ

ประชัน ใจวงศ์
กุมภาพันธ์ 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดการมีส่วนร่วม	7
ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	7
ความหมายของการมีส่วนร่วม	10
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม	11
ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน	13
รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน	15
แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น	18
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	18
ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	20
ลักษณะของทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	22
ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น	24
บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	32
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
	วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	33
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	34
	การวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	36
	ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	37
	ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	40
	ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชน	46
บทที่ 5	สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	50
	สรุปการวิจัย	50
	อภิปรายผล	54
	ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	63
	ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	64
	ข แบบสอบถาม	67
ประวัติผู้ศึกษา	76

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	37
ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านบริบท	40
ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านปัจจัยนำเข้า	42
ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการ	43
ตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านผลผลิต	44
ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านภาพรวม	45
ตารางที่ 4.7 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านหน่วยงานที่ รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง	46
ตารางที่ 4.8 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านประชาชน	48

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทย จึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจาก “คน” เป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและ “คุณธรรม” ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถตัดสินใจโดยใช้หลัก “ความพอประมาณ” ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อดทนขยันหมั่นเพียร อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและสังคมที่สงบสันติสุข ขณะเดียวกันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ มีเสถียรภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

แต่กระบวนการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นศูนย์รวมอำนาจ (centralization) มีลักษณะแบบแนวตั้ง (Top - Down) ซึ่งขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ ตรวจสอบ และการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันรัฐยังคงรวมศูนย์อำนาจ และใช้กระบวนการพัฒนาที่เรียกว่า D-A-D Syndrome (Decide, Announce and Defend) หรือการตัดสินใจ ประกาศ และปกป้อง โดยใช้อำนาจรัฐในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้การพัฒนาขาดประสิทธิภาพ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนมาตลอด เนื่องจากผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นนั้น ได้กระทบกับวิถีชีวิต

ของประชาชน สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของไทย ประชาชนไม่มีโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงาน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2544)

การมีส่วนร่วมของประชาชนนับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม หากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว กิจกรรมเหล่านั้นมักจะประสบความล้มเหลว ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และไม่ต่อเนื่อง ประกอบกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น

(4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

(5) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรา ๘๗ นี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

การมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี (good responsibility) มีจริยธรรม (ethics) และที่สำคัญต้องมีความโปร่งใส ไร้อูจจริต และประพฤติมิชอบ พร้อมทั้งจะให้มีการตรวจสอบ (accountability) ได้ ดังนั้น จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนตามสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้นั้น ไม่เฉพาะเพียงแค่การเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังไม่รวมถึงสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุม ตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐและการปกครองท้องถิ่นไว้อย่างกว้างขวาง นับแต่ภาครัฐพยายามที่ให้ประชาชนมี

สิทธิในการบริหารจัดการ โครงการของรัฐ โดยร่วมกัน ดูแล ตรวจสอบเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี (good governance) และมีประสิทธิภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็น ชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดี ของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน” ซึ่งหมายถึงสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟู บำรุงภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนจนถึงมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความหลากหลายในชุมชนได้อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวได้กำหนดให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาท และส่วนร่วมในการอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงาม ซึ่งได้ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนในการเข้ามามีบทบาทหน้าที่และร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเอง โดยจะเห็นได้จากกลุ่มต่างๆ ที่เป็นที่ยูัจกอย่างหลากหลายทั่วประเทศ อาทิเช่น กลุ่มหัตถกรรมทำร่มสันกำแพงเชียงใหม่ กลุ่มทำผลิตภัณฑ์สิ่งประดิษฐ์ไม้สักจังหวัดแพร่ ประเพณีตานก๋วยสลากลานนา ประเพณีทำขวัญข้าว ฯลฯ เป็นต้น

อำเภอสูงเม่น ตั้งอยู่ในจังหวัดแพร่ มีพื้นที่ 375 ตารางกิโลเมตร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 12 ตำบล 109 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 78,072 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2555) โดยมีคำขวัญประจำอำเภอคือ “เมืองคัมภีร์โบราณ ที่ประดิษฐานพระธาตุหนึ่ง แอ่วชมเพลินผลิตภัณฑ์ไม้สัก งามยิ่งนักอ่างแม่มาน พัฒนางานสามัคคี เสื้อผ้าดีมือห้อม อ่อนน้อมมีวัฒนธรรม นามเลิศล้ำเมืองสูงเม่น” ซึ่งจากคำขวัญดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า อำเภอสูงเม่นเป็นแหล่งทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของภาคเหนือและประเทศ โดยเกิดขึ้นจากการที่บรรพบุรุษได้คิดค้น และต่อสู้มาเพื่อลูกหลาน และการรวมกลุ่มของประชาชนในอำเภอสูงเม่น ที่มีความหลากหลายในด้านความคิด และภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิเช่น การผลิตเสื้อผ้ามือห้อมที่สามารถสวมใส่ได้ทุกงานไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืออวมงคล และใส่ไม่ร้อน การทำผลิตภัณฑ์สิ่งประดิษฐ์ไม้สักประเภทโต๊ะ เก้าอี้ เครื่องใช้ต่างๆ ที่มีความสวยงาม แข็งแรงคงทน การจัดงานประเพณีตากธรรม (ธรรมที่ทำจากใบลาน) เพื่อรักษาสภาพและป้องกันเชื้อรา การผลิตด้วยใส่อาหารโดยอาหารไม่บูดหรือเน่าเสียภายใน 7 วัน ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งความหลากหลายของทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ ล้วนมีประวัติเป็นมา และมีความสำคัญมายาวนานแต่โบราณ ตลอดจนถึงคุณประโยชน์สุดคณานัปที่บรรพบุรุษได้คิดค้นมาเพื่อลูกหลาน สมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์ สืบสาน สานต่อ และพัฒนาให้

เกิดประโยชน์ต่อชุมชนให้มีรายได้ หรือเป็นที่รู้จัก และสร้างชื่อเสียงให้กับอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และประเทศชาติสืบไป

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามที่ได้กล่าวมา ประกอบกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ได้กำหนดให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงามนั้น สรุปได้ว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เป็นไปในลักษณะของการร่วมมือกันของคนในชุมชนทุกคน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนั้นๆ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในระดับสูง ในปัจจุบันผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้รับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ จึงหันมาสนใจและยอมรับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีความจำเป็น และสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา และทำความเข้าใจ เพราะเป็นมรดกทางปัญญาของบรรพบุรุษ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อให้ประโยชน์ในหน่วยงานและองค์กรในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

2.2 เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรค ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำนวน 78,072 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2555)

3.2 ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาการมีส่วนร่วมของของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 การมีส่วนร่วม หมายถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 *ด้านบริบท (context)* หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นไปตามเป้าหมาย สอดคล้อง และตรงต่อความต้องการของท้องถิ่น

4.1.2 *ด้านปัจจัยนำเข้า (input)* หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนงบประมาณดำเนินงาน ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้บังเกิดผลสำเร็จ ลุล่วง เรียบร้อยด้วยดี

4.1.3 *ด้านกระบวนการ (process)* หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินรูปแบบ และการประสานงานบุคลากร ตลอดจนถึงอุปกรณ์ดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.4 *ด้านผลผลิต (product)* หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และติดตามผลการดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 *ทรัพยากร* หมายถึง สิ่งที่มีอยู่รอบๆ ตัวเรา สามารถนำมาใช้ในการอุปโภคและบริโภค มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพอย่างมีความสุขและสะดวกสบาย

4.3 *ภูมิปัญญาท้องถิ่น* หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของชาวบ้านที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา และเกิดจากประสบการณ์ด้วยตนเองประสานกับความรู้ใหม่ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพ และกระบวนการทางสังคม เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์และสามารถนำมาแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต

4.4 *ประชาชน* หมายถึง ประชาชนในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำนวน 78,072 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2555)

4.5 *หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง* หมายถึง สภาวัฒนธรรมจังหวัดแพร่ สภาวัฒนธรรมอำเภอสูงเม่น สภาวัฒนธรรมตำบล อำเภอสูงเม่น เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

5. ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจวางแผน กำหนด เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แก้ไขปัญหาอุปสรรค และปรับปรุงพัฒนาในการจัดสรรทรัพยากรภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาบูรณาการ ประยุกต์และพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม
 - 1.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน
 - 1.5 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.1 ความหมายของทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 ความสำคัญของทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.3 ลักษณะของทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.4 ประโยชน์ของทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.5 บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการมีส่วนร่วม

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (People's Participation)

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบาย และให้หลักแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีที่มีความสำคัญและสอดคล้องเกี่ยวข้องกับแนวทางการวิจัย ดังนี้

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีมากจนเกิด ความคิด

ริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นแรก ของการที่มีคนมารวมกันใดควร จะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือใน นามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยูพาพร รูปงาม: 2545 หน้า 5)

เออวิน (อ้างถึงใน ยูพาพร รูปงาม: 2545 หน้า 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ อคิน รพีพัฒน์ (อ้างถึงใน ยูพาพร รูปงาม: 2545 หน้า 7-9) ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

มาสโลว์ (อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์: 2527 หน้า 7-8) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะทำให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม

โดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของมาสโลว์ ที่เรียกว่า ลำดับขั้นความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้

1) ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

3) ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4) ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความ

ต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

5) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

2. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (national morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีพอผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเองการจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาर्डเอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดี จะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบอันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

3. ทฤษฎีสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยม (nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วม คือการสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยมให้เกิดขึ้นหมายถึงความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศ หรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติมีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคนจูงใจไปยังเป้าประสงค์ โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (administration and method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ย่างเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างใดก็ตามผลของความร่วมมือ

ยังไม่มีระบบใดคิดที่ชุดในเรื่องการใช้บริการ เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

จิต นิลพานิช และกุลชน ธนาพงศธร (2532: 350) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึงการที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546: 114) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น

นอกจากนี้ในที่ประชุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. 1975 (กรมอนามัย: 2550) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม ดังนั้นการนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตามไรต์ศึกษากลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าครอบคลุมประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่ และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนา และเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตยในกรณีนี้คือ การเอื้อให้เกิดการพัฒนาการแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกันและการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และการวางแผนดำเนินการ โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่ 3 การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและทรัพยากรเพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติจะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้รับ

ประเด็นที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการ พัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

จากแนวคิดและทัศนะที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากเป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
2. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
3. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
4. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความเสนาหา

โดยสรุปการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคมซึ่งการเข้าไปให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

1.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนัก วิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

พัทยา สายหู (2529: 246) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่ในชุมชน ซึ่งความสำเร็จของโครงการพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่เป็นลักษณะของโครงการ เช่น เป็นโครงการที่ประชาชนต้องการ
2. ปัจจัยที่เป็นลักษณะของชาวบ้านเอง เช่น ขยันขันแข็ง สามัคคี มีผู้นำดี
3. ปัจจัยที่มาจากทางราชการ เช่น ถือเป็นโครงการสำคัญ มีงบประมาณเพียงพอ มีเจ้าหน้าที่วิชาการสนับสนุน
4. ปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบ เช่น การคมนาคมสะดวก วัสดุพร้อม เศรษฐกิจของหมู่บ้านไม่ฝืดเคือง

WHO (World Health Organization) (ยูพิน ระบุพินธ์: 2544 หน้า 21 - 22) เสนอว่า ปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ จากสภาพความเป็นจริงชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่นๆ นั้น มีเหตุผลอยู่ 2 ประการคือ

- 1) การมองเห็นว่าตนจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนกระทำไป ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องการกระตุ้นให้เกิดสิ่งจูงใจ

- 2) การได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนบ้านให้เข้าร่วม โดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดสิ่งจูงใจ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม แม้ว่าชาวชนบทเป็นจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการมีส่วนร่วม หรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับดังที่คาดหวังเอาไว้ เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมิได้จัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ ลักษณะการทำงาน กฎระเบียบ แบบแผน เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมจึงควรมีลักษณะ คือ

- 1) เปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยตัวแทนก็ได้

- 2) กำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองได้

- 3) กำหนดลักษณะกิจกรรมที่แน่นอน

3. ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม โดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่งๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยและมีโอกาสเข้าร่วม แต่ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการ หรือผลประโยชน์ของกิจกรรม เพราะสิ่งเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำ

นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542: 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ

2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคล จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่างๆ
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้
3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร

การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ศึกษาได้ให้คำจัดความว่า เป็นการนำเอาประสบการณ์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมาเกี่ยวข้องรับผิดชอบสิ่งที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางด้านการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ สังคม ประเพณีวัฒนธรรม โดยผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงหรือตัวแทนสามารถแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจด้วยตนเอง ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพร้อมทั้งให้เกียรติและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

1.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2545: 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาก็ย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

จอห์น เอ็ม. โคอเสน และ นอร์แมน ที. อัฟซอฟ (อ้างถึงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์: 2546 หน้า 21) ได้เสนอกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนไว้ว่า มี 3 มิติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับอะไรบ้าง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เริ่มคิดตัดสินใจระบุความต้องการของประชาชนจนเกิดโครงการ ระหว่างดำเนินการ โครงการเริ่มทำ และตัดสินใจในการดำเนินการโดยองค์กรชุมชนหรือชาวบ้าน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเช่นการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ การบริหารกิจการและประสานงาน การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ในแง่วัตถุและทางสังคมของแต่ละบุคคล

2. การมีส่วนร่วมกับบุคคลใดบ้าง ได้แก่การมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ต่างชาติ ทั้งนี้ให้พิจารณาคุณลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง อายุ เพศ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา ระดับชั้นในสังคม อาชีพ ระดับรายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ การถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

3. ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างไร ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานของการมีส่วนร่วมเช่นถูกบังคับเข้าร่วมหรือแรงจูงใจ รูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยองค์กรประชาชนเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ขนาดของการมีส่วนร่วมเช่น ระยะเวลา มีรายละเอียดกิจกรรม ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมเป็นการเสริมสร้างอำนาจองค์ความรู้ของประชาชน หรือเป็นเพียงแต่การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างบ้านกับนักพัฒนาเท่านั้น

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อภิญา กังสนารักษ์ (2544: 14 – 15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ และร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่อง หรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวก็ได้

นอกจากนี้ อकिन รพีพัฒน์ (2547: 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด สรุปได้ว่าขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. ลำดับความสำคัญ
4. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
5. ดำเนินงานตามโครงการ และ/หรือ สนับสนุนการดำเนินงาน
6. ประเมินผล

1.5 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น บนพื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วม ไปบุพลย์ วัฒนศิริธรรม (ออนไลน์ 2547) ได้นำเสนอความคิดเห็นผ่านบทความ “แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย” สรุปการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนได้ใน 2 ลักษณะได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม
2. การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น

โกวิท พวงงาม (2545: 11) กล่าวว่าไว้ว่ากรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถทำได้หลายวิธีที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมอภิปรายหาหรือเนื้อหาสาระของแผนงานหรือโครงการพัฒนาเพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

2. การถกเถียงเป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้ทราบถึงผลดี ผลเสีย ในกรณีต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบทั้งทางบวก และทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

3. การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบเข้ามีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

4. การสำรวจเป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างทั่วถึง

5. การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

6. การจัดทัศนศึกษาเป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

7. การสัมภาษณ์ หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำรวมทั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

8. การไต่สวนสาธารณะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

9. การสาริตเป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง และชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

10. การรายงานผลเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวน และสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันที่

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร (2532: 362) ที่กล่าวว่าหลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล

2. หลักการขจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิด จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ร่วมสนับสนุนนโยบาย และเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน

4. การให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษาอบรมโดยให้ ประชาชนมีโอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

5. หลักการทำงานเป็นทีมสามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้สำเร็จ

6. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงาน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545: 118) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการคือ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1) จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ

2) จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน

3) อบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ

4) ลงมือปฏิบัติจริง

5) ถ่ายถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

2. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความ ความสามารถที่มี จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

1) แลกเปลี่ยน เรียนระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน

2) สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

3) แลกเปลี่ยนเรียน และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

โรส (อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู: 2527 หน้า 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ กล่าวคือชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็จะทำให้

ให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวกและสามารถดำเนิน ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง คุณค่าของความคิดและสมรรถภาพของคนเรานั้นจะไม่มี ความหมาย ถ้าหากขาด การมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น

โดยสรุปการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการเร้าให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคลเพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

2. แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิความรู้ของชาวบ้านมีคำเรียกอยู่หลายคำ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย ภูมิธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ แต่ไม่ว่าจะเลือกใช้ศัพท์คำใดล้วนแล้วแต่มีความหมายใกล้เคียงกันมาก ผู้รู้อย่างท่านใช้คำว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการกล่าวถึงพื้นเพ รากฐานความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ที่ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอด สัมมาจากบรรพบุรุษและสามารถปรับประยุกต์และพัฒนาตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป โดยผ่านการสังเกต ทดลองใช้ เลือกสรรและถ่ายทอดสืบต่อมาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ 3 ลักษณะ โดยมีคนเป็นจุดศูนย์กลางคือ

1. ระหว่างกับคนกับคน คนกับสิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช
2. ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคมและท้องถิ่นนั้นๆ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถสัมผัสได้

โดยจะเห็นได้จากการทำเลื้อหม้อฮ่อมของจังหวัดแพร่ ที่มีความสัมพันธ์ และเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดแพร่ คนเมืองแพร่ต้องใส่เลื้อหม้อฮ่อม ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นมรดกที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมาจนถึงลูกหลาน

ภูมิปัญญาไทย หรืออาจเรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความชำนาญอันเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างกิจกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ หรือการดำรงชีวิตในสังคมปกติสุข เข้ากับสภาพแวดล้อม ที่คนอาศัยและมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ภูมิปัญญายังมี

ความหมายรวมถึงความคิด ความเชื่อต่อสิ่งต่างๆ โดยมีนักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540: 11) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญา (wisdom) หมายถึง ความรู้ ความคิด ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัว และการดำรงชีพในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมที่ได้มีพัฒนาการสืบสานกันมา ภูมิปัญญาเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสถานะต่างๆ ในพื้นที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับ เปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ใน สิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาอันเกิดจาก ประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอกและภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่ หรือผลิตซ้ำเพื่อการ แก้ปัญหา และการปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลง

สันติสุข กฤดากร (2541: 14) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง พื้น เพาะฐาน ความรู้ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมของชาวบ้านในสังคมหนึ่งๆ ซึ่งชาวบ้านใน สังคมนั้นรับรู้ เชื่อถือเข้าใจร่วมกันเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดสืบต่อกันมา และเกิดจาก ประสบการณ์ด้วยตนเองประสานกับความรู้ใหม่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำมา แก้ปัญหาในการดำรงชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และในระดับสังคมได้อย่างสอดคล้องสมดุลกับ สภาพของแต่ละสังคม

ศรีวรรณ จันทร์หงษ์ (2542: 76) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง มวลความรู้ ประสบการณ์ของชาวบ้าน ที่ได้รับการสั่งสมสืบต่อกันมาตามวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมและนำองค์ความรู้นั้นมาแก้ปัญหา หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบ

จิรณี สินุชก (2543: 11) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้นๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้ของตัวอย่าง หลากหลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การ ประกอบอาชีพ และกระบวนการทางสังคม เพื่อให้ชีวิตอยู่ได้ในสภาพที่เหมาะสมกับธรรมชาติ และ การถ่ายทอดกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคนจากการศึกษา

ความหมาย และแนวความคิดของภูมิปัญญาชาวบ้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของชาวบ้านที่มีการถ่ายทอด สืบต่อกันมา และเกิดจากประสบการณ์ด้วยตนเองประสานกับความรู้ใหม่ ผสมผสานความ

กลมกลืนระหว่างศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพ และกระบวนการทางสังคม เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์และสามารถนำมาแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต

2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (2530: 75) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของภูมิปัญญาว่า เป็นสิ่งเกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เป็นการดำรงอยู่ในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น โดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติตามกาลเวลา เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่พิเศษกว่าสัตว์อื่นๆ กล่าวคือ มีมันสมองที่มีความสามารถในการคิดค้น เรียนรู้แก้ปัญหาและมีการสืบทอดแบบแผนความรู้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอด กันมา แม้ว่าภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่ถูกสังสรรค์และถ่ายทอดเป็นมรดกมาช้านาน แต่มีลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งคือเป็นองค์ความรู้ที่มีการเชื่อมโยงกันไปหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาชีพ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การใช้จ่าย การศึกษาวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน สรุปได้ว่า สังคมที่เด่นชัดไม่ว่าสังคมใดหรือชุมชนใดก็ตาม เมื่อเกิดขึ้นหรือดำรงอยู่มาเนิ่นนานจะต้องมี ภูมิปัญญาของตัวเองไม่เช่นนั้นก็จะอยู่ไม่ได้ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมามองในด้านความคิดและความรู้แล้วรัฐบาลกับเอกชนไม่ค่อยให้ความสำคัญในภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือความรู้ดั้งเดิมของคนไทยด้วยความไม่เข้าใจ อาจเห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งที่คร่ำครึ ต้องพัฒนาให้ทันสมัยตามแบบยุโรปเมื่อผ่านการต่อเนื่องเป็นเวลานาน ผลที่ตามมาอาจพูดได้ว่าชนบทไทยถูกทำลายย่อยยับ เกิดสภาพล้มละลายทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมก่อผลกระทบต่อครอบครัว เนื่องจากความสมดุลของชีวิตเท่าที่เคยเป็นอยู่มาก่อนถูกทำลายลง และยังได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้าน ไว้ดังนี้

- 1) มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานไม่ใช่วิทยาศาสตร์
- 2) มีการบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 3) มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
- 4) เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

สามารถ จันทร์สุรีย์ (2533: 57-59) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน สรุปได้ว่าภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญเพราะทำให้ชาวบ้านดำรงชีพอยู่ได้ พึ่งพาตนเองได้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้วยความคิดความสามารถของชาวบ้านเอง ในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นรากฐานของวัฒนธรรม ชุมชน การพัฒนาใดๆ ก็ตามจึงควรคำนึงถึงความรู้ความสามารถของชาวบ้าน ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาสอดคล้องกับความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนนั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2534: 88-89) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นความจริงอกงามของชุมชน การพัฒนาเป็นการทำให้ดีขึ้นเจริญอกงามขึ้น ดังนั้นการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาจึงต้องใช้ภูมิปัญญาค้นหาสิ่ง ที่มีอยู่แล้ว มาฟื้นฟู ประยุกต์และสร้างเสริมสิ่งใหม่ บนรากฐานเท่าที่ค้นพบนั้นซึ่งภูมิปัญญาจะเป็นรากฐานของการพัฒนา

สันติสุข กฤดากร (2541: 17) กล่าวถึงภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สมาชิกในชุมชนหมู่บ้านดำรงชีวิตร่วมกันอยู่ได้อย่างสงบสุข
2. ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติแวดล้อม
3. ช่วยให้ผู้คนดำรงตน และปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงและ

ผลกระทบอันเกิดจากสังคมภายนอก

ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2542: 16) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการของภูมิปัญญาไทย 5 ประการ คือ

1. ความรู้เดิมในเรื่องนั้นๆ ผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ
2. การตั้งสม การสืบทอดของความรู้ในเรื่องนั้น
3. ประสบการณ์เดิมที่สามารถเทียบเคียงกับเหตุการณ์หรือประสบการณ์ใหม่ได้
4. สถานการณ์ที่ไม่มั่นคง หรือมีปัญหาที่ยังหาทางออกไม่ได้
5. รากฐานทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและความเชื่อ

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ 2542: 11-17) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นบางประการไว้ว่า

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเฉพาะถิ่น เนื่องจากภูมิปัญญาสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจน จากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น มากกว่าภูมิปัญญาจากภายนอก

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีความบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ความเชื่อเรื่องแม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ ฯลฯ ทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้น เช่น ประเพณีลอยกระทงพิธีแรกนาขวัญ ฯลฯ พิธีดังกล่าวเป็นตัวอย่างของภูมิปัญญาในการนำเอาธรรมชาติมาสร้าง ให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้นักเคารพธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ

3. มีความเคารพอาวุโส เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ผู้มีประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโสเพราะถือว่าผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

ซึ่งสอดคล้องกับ ยศ สันตสมบัติ (2544: 47) ได้สรุปไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นในบริบททางกายภาพและวัฒนธรรมของปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับระบบนิเวศชุดหนึ่ง การทำลายระบบนิเวศท้องถิ่น เช่น การเปลี่ยนถิ่นที่อยู่ที่ทำกิน หรือการอพยพชาวเขา ลงจากดอย จึงอาจเป็นการทำลายองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่มีคุณค่ามหาศาลให้สูญหายไปอย่างไม่หวนกลับ

จากการศึกษาความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ พอจะสรุปได้ว่าการเกิดของภูมิปัญญามีกระบวนการเกิดจากการเรียนรู้และสืบทอด ถ่ายองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนแล้วพัฒนาเลือกสรรปรับปรุงองค์ความรู้ เหล่านั้น จนเกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสม กับยุคสมัยแล้วเกิดภูมิปัญญา (องค์ความรู้ใหม่) ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด และภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตประจำวันของชาว บ้าน เป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมหรือชุมชน และเป็นรากฐานของวัฒนธรรม โดยสะท้อนออกมาในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณีศาสนา พิธีกรรม ภาษา ความเชื่อ วรรณกรรม ดนตรี การละเล่น พื้นบ้าน และภูมิปัญญานั้นยังมีความสำคัญต่อประเทศชาติด้วย เพราะสังคมหรือชุมชนหากไม่มีภูมิปัญญาที่ไม่สามารถที่จะอยู่รอดในสังคมได้ ด้วยตนเอง ดังนั้น การพัฒนาจำเป็นต้องคำนึงถึงภูมิปัญญาแห่งชาติและภูมิปัญญาชาวบ้าน

2.3 ลักษณะของทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2542: 16) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยสามารถสะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน คือ

1. ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกันระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช และธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ของคนกับคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในสังคม หรือในชุมชน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดทั้งสิ่งที่ไม่สามารถ

สัมผัสได้ทั้งหลายทั้ง 3 ลักษณะนี้ คือ สามมิติของเรื่องเดียวกัน หมายถึง ชีวิตชุมชนสะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพเหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทยจะเห็นได้ว่าลักษณะภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมจะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานด้าน ปัจจัยสี่ การบริหารจัดการองค์กร ตลอดทั้งการประกอบอาชีพต่างๆ เป็นต้น

และภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นในสังคม จะแสดงออกมาในลักษณะจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะและนันทนาการ ภาษา และวรรณกรรม ตลอดจนการสื่อสารต่างๆ เป็นต้น

ส่วนภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติจะแสดงออกมาในลักษณะของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนา ความเชื่อต่างๆ เป็นต้น

วิชิต นันทสุวรรณ (อ้างถึงใน จิริณี สินุชก 2543: 16) ได้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้านที่สำคัญแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาจากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ เนื้อหาของภูมิปัญญา คือ การอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติ และข้อห้ามที่มิให้ชาวบ้านปฏิบัติ ความเชื่อต่อธรรมชาติต่างๆ เรื่องของผีที่ทำให้เกิดภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ

2. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์อยู่ร่วมกัน ภูมิปัญญาแบบนี้มีพฤติกรรมตามแบบแผนของสังคม มีกฎเกณฑ์บอกอย่างนั้นคืออย่างนี้ไม่ดี มีระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจในอนิจจังของชีวิตเป็นแก่นสูงสุด รูปธรรมพึงแสดงออก คือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ผีพ่อแม่ และพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาจากประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ภูมิปัญญาจากประสบการณ์การทำมาหากินในด้านต่างๆ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (2529: 145–146) กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาไทยมี 2 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่า และความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่างๆ เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปดนตรี และอื่นๆ

ประเวศ วะสี และคณะ (2536: 21 – 23) ได้กล่าวถึง ลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นสรุปได้ดังนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความจำเพาะเกี่ยวกับท้องถิ่น เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่น

2. มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริงทั้งในเรื่องของกายใจ ชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม ความคิดเรื่องพระแม่ธรณี

แม่คงคา พระภูมิเจ้าที่ รุกขเทวดา เป็นตัวอย่างของการนำเอาธรรมชาติมาเป็นนามธรรมที่สื่อไปถึง ส่วนลึกของใจที่ เชื่อมโยงไปสู่อัตตประโยชน์ โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้องให้คนเคารพ ธรรมชาติคนเรารู้ว่าเคารพอะไรย่อมไม่ ทำลายสิ่งนั้น

3. มีความเคารพผู้อาวุโส เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ ประสพการณ์จึงมีความเคารพผู้อาวุโส เพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าหมายถึงองค์ ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการ เลือกรองร เรียนรู้ ปรุ้งแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อให้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย และมี 2 ลักษณะคือ เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัตถุ การกระทำทั้งหลาย เช่น การเกษตร หัตถกรรม ศิลปกรรมดนตรี การทำมาหากิน และเป็นนามธรรม ได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ปรัชญาหรือแนวทางการดำเนินชีวิต

2.4 ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาการกำหนดสาขา หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีขอบข่ายที่กว้างขวาง ครอบคลุม วิถีชีวิตของประชาชนในทุกๆ ด้าน โดยสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 23 (2541) ได้กล่าวว่า การกำหนดสาขาภูมิปัญญาไทยไว้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุ ประสงค์และ หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่หน่วยงาน องค์กร และนักวิชาการแต่ละท่านนำมากำหนด ในภาพรวมภูมิปัญญา ไทยสามารถแบ่งได้เป็น 10 สาขาดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถ พึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆ ได้

2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่าง ปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเอง ทางเศรษฐกิจได้

3. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษา สุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถ เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและ ยั่งยืน

5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ กิตติศิลป์ ศิลปะมวยไทย เป็นต้น

8. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนา และบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาท และหน้าที่ของ องค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้ง ด้านวรรณกรรมทุกประเภท เช่น การจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรต หนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิด ผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม จากทัศนะของนักวิชาการ จึงชี้ให้เห็นว่า ขอบเขตหรือสาขาของภูมิปัญญานั้นแบ่งออกได้มากมายหลายด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีความสอดคล้องและมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนไทยใน สังคมท้องถิ่นนั้นๆ

ชลทิศย์ เอี่ยมคำอำวงศ์ และวิศนี ตระกูล (2533: 229 - 230) ให้ความหมายประโยชน์ของภูมิปัญญาชาวบ้านออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

1. ช่วยให้เห็นในท้องถิ่นนั้นดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุขกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติความเชื่อ และข้อห้ามต่างๆ สามารถใช้เพื่อป้องกัน ทำลายสิ่งแวดล้อม และช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติได้อย่างดี

2. สามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมเดียวกัน บารมีของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและเป็นเคารพนับถือกันมา สามารถนำสวรรค์ กรรมและวาสนา ส่งผลต่อพฤติกรรมของชาวบ้าน ความซาบซึ้งในนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก ส่งผลให้คนอ่านอ่อนน้อมง่าย รักสงบ มีความพากเพียรต่อสู้กับความทุกข์ยากและลดการกตัญญูได้สูง

3. ให้ประโยชน์ด้านการรักษาสุขภาพอนามัย และการรักษาพยาบาลเป็นกระบวนการรักษาที่ช่วยเยียวยา และยกระดับจิตใจของผู้ป่วยให้มีพลังใจต่อสู้กับโรคร้ายไข้เจ็บ

4. ช่วยส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสังคมนั้น จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียมตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เป็นเรื่องที่ถูกปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ การปรับเปลี่ยนการประยุกต์และการสืบทอด ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยภูมิปัญญาของคนในสังคม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ และเงื่อนไขที่เปลี่ยนไป ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ต้องภาคภูมิใจ เพราะเป็นคุณลักษณะเฉพาะท้องถิ่น

5. มีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบันซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ประยุกต์แล้ว นำมาใช้ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เรื่องของการเกษตรกรรมธรรมชาติ การแก้ปัญหาเรื่องการใช้น้ำเพื่อเกษตร การป้องกันกำจัดแมลงโดยไม่ใช้สารเคมี

6. ช่วยให้เข้าใจชุมชนและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดท่าทีและเนื้อหาการทำงานกับชุมชน ให้การทำงานด้านการพัฒนาการจัดการศึกษามีความเหมาะสม กับชีวิตความต้องการและสภาพท้องถิ่น ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นประโยชน์ก็จะเกิดกับกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

2.5 บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็น ชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดี ของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุง รักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน” ซึ่งหมายถึงสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟู บำรุงภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุง รักษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลาย ในชุมชนได้อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้กำหนดให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาท และส่วนร่วมในการอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดีงาม ซึ่งได้ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนในการเข้ามามีบทบาทหน้าที่และส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่ของตนเอง โดยจะเห็นได้จากกลุ่มต่างๆ ที่เป็นที่รู้จักอย่างหลากหลายทั่วประเทศ อาทิเช่นกลุ่มหัตถกรรมทำร่มสันกำแพงเชียงใหม่ ประเพณีตานก๋วยสลากลานนา ประเพณีทำขวัญข้าว ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ ล้วนมีประวัติเป็นมา และมีความสำคัญมาช้านานแต่โบราณ ตลอดจนถึงคุณประโยชน์สุดคณานัปที่บรรพบุรุษได้คิดค้นมาเพื่อลูกหลาน

ในการรวมกลุ่มของประชาชนอำเภอสูงเม่น ในจังหวัดแพร่ ในการเข้ามามีบทบาทหน้าที่และส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเอง ได้มีการรวมกลุ่มต่างๆ

ที่เป็นที่รู้จักอย่างหลากหลายทั่วประเทศ อาทิเช่น กลุ่มผลิตเสื้อผ้ามือห้อมที่สามารถสวมใส่ได้ทุกงานและถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของคนจังหวัดแพร่แล้ว กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าคันมือสูงเม่นที่ผลิตหมอนกระเป่า ที่มีความสวยงาม กลุ่มการทำผลิตภัณฑ์สิ่งประดิษฐ์ไม้สักประเภทโต๊ะ เก้าอี้ เครื่องใช้ต่างๆ ที่มีความสวยงาม แข็งแรงคงทนซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่ยอมรับของคนทั้งประเทศ ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามที่ได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่า มีความสำคัญและจำเป็นเป็นอย่างยิ่ง เป็นไปในลักษณะของการร่วมมือกันของคนในชุมชนทุกคน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนนั้นๆ ด้วยบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในระดับสูงต่อไป

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประกอบในการวิจัยดังนี้

นงลักษณ์ ธัญญวานิช และคณะ (2530) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในงานน้ำสะอาดและสุขาภิบาล พบว่า สตรีมีส่วนร่วมน้อยมากในกระบวนการตัดสินใจและการจัดสร้าง แต่จะอยู่ในกลุ่มของผู้ให้การสนับสนุนเหมือนกับการปฏิบัติในงานอื่นๆ ไม่ได้ช่วยด้านแรงงานแต่จะช่วยในด้านการจัดหาอาหารและเครื่องต้มและไม่อยู่ในฐานะผู้นำในการพัฒนาเรื่องน้ำและสุขาภิบาล

การศึกษาของ อังคณา อาตมียะนันท์ (2530) อธิบายการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของประเทศไทยมุ่งประเด็นความสนใจไปที่ผู้ที่ได้รับความยากลำบากและมีความยากจนเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งพบว่าการช่วยเหลือตนเอง (Self Help) ของประชาชนเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดจากภายนอก และไม่ได้เป็นการช่วยเหลือตนเองอย่างแท้จริง เพราะเมื่อตัวแทนภายนอกถอนตัวออกไปและไม่ได้เป็นการช่วยเหลือตนเองอย่างแท้จริง กิจกรรมและโครงการต่างๆ ต้องถูกยกเลิกไป การประเมินผลโครงการต่างๆ ทำให้เกิดคำถามว่าการพัฒนาควรเริ่มต้นที่รัฐบาล เอกชน หรือประชาชน ผลสรุปของการประเมินผลมุ่งไปที่การนำเอาการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา พัฒนาวัดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นผลให้การจัดทำโครงการต่างๆ มีผลโดยตรงกับประชาชน

อรนงค์ ชรรมกุล (2539) พบว่า ปัจจัยด้านการเมืองในชุมชนมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในขั้นตอนการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมและการรับผลประโยชน์จาก

กิจกรรม ซึ่งค่อนข้างจำกัดในหมู่ผู้นำชุมชนและผู้ติดตามใกล้ชิด และยังพบว่าเงื่อนไขที่โครงสร้างอำนาจในชุมชนไม่ได้ถูกผูกขาดโดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือยังมีการต่อสู้แข่งขันระหว่างกลุ่มมากเท่าใดจะทำให้เกิดอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ลักษณะดังกล่าวสะท้อนถึงการไม่ชอบความขัดแย้งในชุมชนชนบทไทย เพราะจะเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาส่วนร่วมกัน

ในส่วนของ ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง การศึกษาพบว่า ประชาชนที่ศึกษาอยู่ในเขตหมู่บ้านจัดสรรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองในด้านการบำรุงรักษา ติดตามผล การพัฒนาชุมชน การเสนอความคิดเห็น วางแผนพัฒนาชุมชน ปัจจัยทางฐานะทางเศรษฐกิจ การเป็นผู้นำทั้งนอกและในชุมชน ระดับการศึกษาความรู้ ความเข้าใจ มีผลต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นมีทั้งในระดับปัจเจกและระดับคณะกรรมการชุมชนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมนั้นมากน้อยเพียงใด

สอดคล้องกับ โชคดี อมรวัฒน์ (2537) ที่ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนกับความสำเร็จของโครงการพัฒนาและป้องกันตนเอง อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนอาชีพ รายได้ ภูมิฐานะเดิมไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เสนอแนะค้นหาปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติงาน

นอกจากนี้การศึกษาของ วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2544) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนที่สำคัญคือ นิยมระบบเจ้านายกับลูกน้อง ในสังคมไทยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มพวกพ้องกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเสมอ ผู้นำจะเป็นผู้มีอำนาจวาสนา บารมี ต้องสามารถให้ความคุ้มครองและให้ผลประโยชน์แก่ลูกน้อง ส่วนลูกน้องต้องให้การสนับสนุนและบริการแก่ นาย

กิตติวรรณ ชีระตระกูล (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลตราด ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบการเลือกตั้งมากที่สุด รองลงมาคือ การมีบทบาทในชุมชน การประท้วง การสื่อสารทางการเมือง การเกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง ปัจจัยทางด้านอายุและเศรษฐกิจมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะของการเอื้อต่อการกระจายอำนาจ เนื่องจากประชาชนให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของการเลือกตั้งและการมีบทบาทในชุมชนค่อนข้างสูงมีผลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะของผู้บริหารและผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหาร

ในส่วนของ ทานตะวัน อินทร์จันทร์ (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อยในเขตเทศบาลเมืองลำพูน พบว่ามีส่วนร่วมของคณะกรรมการแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ คือ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการคิดหารูปแบบ วิธีการพัฒนาเพื่อลดปัญหาของชุมชนการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัด

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี สร้างสามัคคีในชุมชนการดูแลสาธารณสมบัติของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางด้านสาธารณูปโภค การส่งเสริมอาชีพ

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การทำประชาสังคัม การรับเรื่องร้องทุกข์ การร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการรัฐ

และจากการศึกษาของ สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (ออนไลน์ 2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิด โอกาสให้สังคัม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผล ประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุดัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

สำหรับปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาของ ไพบุลย์ ช่างเรียน (2542) กล่าวว่า สาเหตุที่คนไทยไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐ เนื่องจากลักษณะโครงสร้างของสังคมไทย 3 ประการ คือ (1) สังคมไทยเป็นสังคมที่รวมอำนาจและความสำคัญไว้ที่ส่วนกลางเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (2) สังคมไทยเป็นสังคมที่ยกย่องเจ้านายและยกย่องการมีเกียรติเป็นค่านิยมทางสังคม(Social Values) ทำให้สังคมไทยมีลักษณะการทำงานจาก “เบื้องบน” หรือ Authoritarian โดยประชาชนโดยทั่วไปและผู้ที่อยู่เบื้องล่างไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือใช้สิทธิออกเสียงในการบริหารงานหรือการพัฒนาประเทศ (3) สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งวิถีในการดำเนินชีวิตของคนไทยจะยึดถือเอาความรู้สึก (Emotion) และตาม

ประเพณี (Tradition) ไม่ได้เป็นไปตามเหตุผลมีความอิสระตามสบาย (Individualism) และมีการลำดับฐานะทางสังคม (Hierarchical Structure)

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จันทนา สุทธิจารี (2544) ได้กล่าวถึงปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมไทย โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ การเพิกเฉยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งในประชาชนกลุ่มชนชั้นกลางขึ้นไปปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมในรูปแบบที่เป็นทางการ เนื่องจากมีปัญหามาจากการขาดความเชื่อถือศรัทธาต่อพฤติกรรมของนักการเมืองและพรรคการเมือง อีกทั้งวิถีชีวิตในโลกเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้ขาด “สาธารณประโยชน์จิต” คือมองเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ส่วนประชาชนที่เป็นกลุ่มคนระดับล่างนั้นจะขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยเหตุจากมีฐานะยากจน ขาดการศึกษา ขาดโอกาสของการประกอบอาชีพ

ส่วนในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ยศ สันตสมบัติ (อ้างแล้ว: 115-118) ได้สังเคราะห์ภาพรวมของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยยกตัวอย่างในเรื่องของ ระบบการผลิต และการสวนเมือง ระบบเหมืองฝาย และป่าชุมชน ซึ่งตัวอย่างของระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนเท่านั้น หากแต่ยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในการจัดการความขัดแย้งภายในและระหว่างชุมชน การปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของยุคสมัย ด้วยการปรับภูมิปัญญาเดิมให้สอดคล้องกับความต้องการใหม่ๆ ตลอดจนการรับเอานวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามาใช้ในการปรับประยุกต์ระบบการผลิตและวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ยศได้กล่าวอีกว่า การทำความเข้าใจระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรของชุมชนมีอาจใช้มุมมองแบบหุคหนึ่งได้ แต่ต้องอาศัยมุมมองในลักษณะที่เป็นองค์รวม และเน้นการทำความเข้าใจกับพลวัตของปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติท่ามกลางเงื่อนไขเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ดังนั้น ระบบการผลิตและการจัดการทรัพยากรของกลุ่มชนต่างๆ จึงเป็นระบบที่เคลื่อนไหวและปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องทั้งในแง่ของการผลิตซ้ำจารีตประเพณีวิถีปฏิบัติเดิม และการผลิตใหม่ของระบบการจัดการเพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิมการประเมินศักยภาพขององค์กรชุมชนและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรดิน น้ำ ป่า จึงต้องพิจารณาอย่างเป็นองค์รวมครอบคลุมถึงเงื่อนไขและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างกับชุมชนกับทรัพยากร และชุมชนกับสังคมภายนอกอย่างรอบด้านและเป็นพลวัต

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2541) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้แก้ปัญหาของชาวบ้านไทย 4 ภาค โดยในส่วนของภูมิปัญญาล้านนาที่ชาวบ้านสั่งสมกันมา มีการรวมตัวกันเพื่อพิทักษ์รักษาธรรมชาติ โดยใช้พิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง การแบ่งปันน้ำเพื่อการเกษตรกันอย่างทั่วถึง การอยู่กับป่าที่เกื้อกูลกัน การสอดประสานประสบการณ์การรักษาโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อตอบได้การเปลี่ยนแปลง 4 กรณี คือ การสืบชะตาขุนน้ำ บวชต้นไม้ บวชป่า การฟื้นฟูระบบเหมืองฝาย การพิสูจน์ว่าชาวบ้านกับป่าไม่อยู่ด้วยกันได้และการประสานประโยชน์การแพทย์พื้นบ้านกับการแพทย์สมัยใหม่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหมายให้กลุ่มประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน ได้ต่อไปอย่างยั่งยืน โดยจากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนคือ 1) การวิเคราะห์ - สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3) การกำหนดกิจกรรม 4) การดำเนินกิจกรรม และ 5) การประเมินผลกิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบและวิธีการศึกษา เป็นการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ ประชากรในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำนวน 78,072 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2555)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของ ดาร์วิน เฮนเดล (Darwin Hendel, original RajabhatLampang University : 2549, 79) ที่ความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 336 คน

1.3 การสุ่มตัวอย่าง

กระจายกลุ่มตัวอย่างไปตามกลุ่มประชากรตามสัดส่วนของประชากรและใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ตำบลสูงเม่น	8,586	40
ตำบลน้ำชำ	10,049	44
ตำบลหัวฝาย	10,051	44
ตำบลคอนมูล	7,476	31
ตำบลบ้านเหล่า	5,437	23
ตำบลบ้านกวาง	3,265	14
ตำบลบ้านปาง	5,104	21
ตำบลบ้านกาศ	3,150	14
ตำบลร่องกาศ	7,319	30
ตำบลสบสาย	3,759	16
ตำบลเวียงทอง	9,872	42
ตำบลพระหลวง	4,004	17
รวม	78,072	336

2. วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดทำแบบสอบถาม

2.2 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไข

2.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ โดยให้ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม สอดคล้อง แล้วจึงนำไปให้อาจารย์ตรวจสอบอีกครั้ง

2.4 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยประเด็นในการสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วยสถานภาพ คุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม เป็นแบบชนิดเลือกตอบ เป็นแบบสอบถามสำรวจรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัญหาที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ คือ

- 5 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับมาก
- 3 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับน้อยที่สุด

4. วิธีการเก็บข้อมูล

4.1 เก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยรวบรวมจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วารสาร บทความ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของการเข้าใจสภาพปัญหา การตั้งสมมุติฐาน และการใช้ระเบียบวิธีการศึกษา

4.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ข้อมูลภาคสนามที่ดำเนินการเก็บข้อมูลจากของประชากรที่ทำการศึกษาโดยตรง ซึ่งผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช ถึงหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และผู้นำชุมชนในเขตอำเภอ

สูงเม่น จังหวัดแพร่ เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถาม และผู้วิจัยแจกแบบสอบถามพร้อมเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

5.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.2 นำแบบสอบถามมาแยกออกตามตัวแปรอิสระ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ และคุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม โดยการใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) เพื่อบรรยายสถานภาพ และคุณลักษณะโดยทั่วไปของประชากร

5.3 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน และวิเคราะห์ปัญหาที่มีต่อการมีส่วนร่วมของของประชาชนในการจัดการศึกษาตาม โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) หรือ \bar{X} และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือ S.D.

เกณฑ์แปลความหมายข้อมูล

เมื่อคำนวณค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) หรือ \bar{X} และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือ S.D. ทุกด้านทุกข้อ โดยการใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้

1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

- ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

2) ระดับปัญหาที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

- ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จากแบบสอบถาม จำนวน 336 ชุด และผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS For Windows และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงไว้ในตารางที่ 2

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ 4 ด้านดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านบริบทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ แสดงไว้ในตารางที่ 3

ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ แสดงไว้ในตารางที่ 4

ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ แสดงไว้ในตารางที่ 5

ด้านที่ 4 ด้านผลผลิตการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ แสดงไว้ในตารางที่ 5

ด้านภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ แสดงไว้ในตารางที่ 7

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง และด้านประชาชน

ด้านที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง แสดงไว้ในตารางที่ 8

ด้านที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านประชาชน แสดงไว้ในตารางที่ 9

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน (N =336)	ร้อยละ
1 เพศ		
ชาย	201	59.80
หญิง	135	40.20
2 อายุ		
15 - 25 ปี	59	17.60
26 - 36 ปี	87	25.90
37 - 47 ปี	79	23.50
48 - 58 ปี	64	19.00
59 - 69 ปี	37	11.00
70 ปี ขึ้นไป	10	3.00
3 ระดับการศึกษา		
ช่วงชั้นเรียนที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6)	41	11.90
ช่วงชั้นเรียนที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3)	38	11.30
ช่วงชั้นเรียนที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6) หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า อนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือเทียบเท่า	52	15.50
ปริญญาตรี	65	19.30
ประกาศนียบัตร ปริญญาโท	112	33.30
	4	1.20
	25	7.40

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N =336)	ร้อยละ
4 รายได้		
ไม่เกิน 10,000 บาท	167	49.70
10,001 - 20,000 บาท	121	36.00
20,001 - 30,000 บาท	37	11.00
30,001 - 40,000 บาท	4	1.20
40,001 - 50,000 บาท	4	1.20
50,001 บาท ขึ้นไป	3	3.90
5 อาชีพ		
รับราชการ	91	27.10
รัฐวิสาหกิจ	59	17.60
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	85	25.30
เกษตรกร	74	22.00
รับจ้างทั่วไป	17	5.10
ไม่ประกอบอาชีพ	10	3.00
6 สถานะตำแหน่งในหมู่บ้าน/ชุมชน		
ผู้นำ (กำนัน /ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน)	23	6.80
คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน	65	19.30
กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)/ กลุ่มอาสาสมัครพัฒนา(อสม.)/ กลุ่มอาสาสมัครดูแล		
ผู้สูงอายุ (อสพ.)	57	17.00
ประชาชนทั่วไป	191	56.80

จากตารางที่ 4.1 พบว่า แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จากแบบสอบถาม จำนวน 366 ชุด ผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และสถานะตำแหน่งในหมู่บ้าน/ชุมชน ตามลำดับสรุปได้ดังนี้

1. เพศ

ผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ เพศชาย 201 คน (ร้อยละ 59.80) รองลงมาได้แก่ เพศหญิง 135 คน (ร้อยละ 40.20)

2. อายุ

อายุของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ช่วงอายุ 26 – 36 ปี จำนวน 87 คน (ร้อยละ 25.90) รองลงมาได้แก่ช่วงอายุ 37 – 47 ปี จำนวน 79 คน (ร้อยละ 23.50) ช่วงอายุ 48 – 58 ปี จำนวน 64 คน (ร้อยละ 19.00) ช่วงอายุ 15 – 25 ปี จำนวน 59 คน (ร้อยละ 17.60) ตามลำดับ และน้อยที่สุดได้แก่ ช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน (ร้อยละ 3.00)

3. ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ ระดับปริญญาตรี จำนวน 112 คน (ร้อยละ 33.30) รองลงมาได้แก่ระดับอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) หรือเทียบเท่า จำนวน 65 คน (ร้อยละ 19.30) ระดับช่วงชั้นเรียนที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า จำนวน 52 คน (ร้อยละ 15.50) ระดับช่วงชั้นเรียนที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6) จำนวน 40 คน (ร้อยละ 11.90) ระดับช่วงชั้นเรียนที่ 3 (ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) จำนวน 38 คน (ร้อยละ 11.30) ระดับปริญญาโท จำนวน 25 คน (ร้อยละ 7.40) ตามลำดับ และน้อยที่สุดได้แก่ ระดับประกาศนียบัตร(สูงกว่าปริญญาตรีแต่ต่ำกว่าปริญญาโท) จำนวน 4 คน (ร้อยละ 1.20)

4. รายได้

ระดับรายได้ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ ระดับไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 167 คน (ร้อยละ 49.70) รองลงมาได้แก่ระดับ 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 121 คน (ร้อยละ 36.00) ระดับ 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 121 คน (ร้อยละ 36.00) ระดับ 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 37 คน (ร้อยละ 11.00) ระดับ 30,001 - 40,000 บาท และระดับ 40,001 - 50,000 บาท มีจำนวนเท่ากันคือจำนวน 4 คน (ร้อยละ 1.20) ตามลำดับ และน้อยที่สุดได้แก่ ระดับเกิน 50,001 บาทขึ้นไป จำนวน 3 คน (ร้อยละ 0.90)

5. อาชีพ

อาชีพของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่รับราชการ จำนวน 91 คน (ร้อยละ 27.10) รองลงมาได้แก่ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 85 คน (ร้อยละ 25.30) เกษตรกรจำนวน 74 คน (ร้อยละ 22.00) รัฐวิสาหกิจ จำนวน 59 คน (ร้อยละ 17.60) รับจ้างทั่วไป จำนวน 17 คน (ร้อยละ 5.10) ตามลำดับ และน้อยที่สุดได้แก่ไม่ประกอบอาชีพจำนวน 10 คน (ร้อยละ 3.00)

6. สถานะตำแหน่งในหมู่บ้าน/ชุมชน

สถานะตำแหน่งในหมู่บ้าน/ชุมชนของผู้ที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่ประชาชนทั่วไป จำนวน 191 คน (ร้อยละ 56.80) รองลงมาได้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 65 คน (ร้อยละ 19.30) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)/กลุ่มอาสาสมัครพัฒนา (อสม.)/กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อสผ.) จำนวน 57 คน (ร้อยละ 17.00) ตามลำดับ และน้อยที่สุดได้แก่ ผู้นำ (กำนัน /ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน) จำนวน 23 คน (ร้อยละ 6.80)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และผลผลิต

ด้านที่ 1 ด้านบริบทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตารางที่ 4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านบริบท

รายการ	ระดับความเหมาะสม		แปลค่า
	\bar{X}	S.D.	
1 มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้อง	3.20	0.88	ปานกลาง
2 มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้อง	3.08	0.87	ปานกลาง

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	ระดับความเหมาะสม		แปลค่า	
	\bar{X}	S.D.		
3	มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดสรรทรัพยากรภูมิ ปัญหาท้องถิ่น ในการจัดประชาคมแต่ละครั้ง	3.03	0.90	ปานกลาง
4	มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหา ท้องถิ่น ที่เอื้อต่อสภาพและความต้องการของท้องถิ่น	3.13	0.96	ปานกลาง
5	มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหา ท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล	3.15	0.94	ปานกลาง
เฉลี่ยทั้งด้าน		3.12	0.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิ
ปัญหาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านบริบท โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$)
และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายการอื่น 3 ลำดับแรก คือมีส่วน
ร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่นร่วมกับ
หน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.20$) รองลงมา คือมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล ($\bar{X} = 3.15$) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น ที่เอื้อต่อ
สภาพและความต้องการของท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.13$) มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดสรรทรัพยากร
ภูมิ ปัญหาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.08$) ส่วนรายการที่มีที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่นซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง คือมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดสร
ทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น ในการจัดประชาคมแต่ละครั้ง ($\bar{X} = 3.03$)

ด้านที่ 2 ด้านปัจจัยนำเข้าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิ
ปัญหาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตารางที่ 4.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น
ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านปัจจัยนำเข้า

รายการ	ระดับความพร้อม		แปลค่า
	\bar{X}	S.D.	
1 ให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรม ที่หลากหลาย อย่างคุ้มค่าในการจัดสรรทรัพยากรภูมิ ปัญหาท้องถิ่น	3.17	0.92	ปานกลาง
2 มีส่วนร่วมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น	3.07	0.90	ปานกลาง
3 มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น	2.97	0.95	ปานกลาง
4 มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านแรงงานในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น	3.04	0.88	ปานกลาง
5 มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านสถานที่ในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น	2.96	0.91	ปานกลาง
6 มีส่วนร่วมกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของการ การจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น	2.97	0.91	ปานกลาง
เฉลี่ยทั้งด้าน	3.02	0.76	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิ
ปัญหาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X} = 3.02$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายการอื่น 3 ลำดับแรก
คือให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมที่หลากหลาย อย่างคุ้มค่าในการจัดสรร
ทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.17$) รองลงมา คือมีส่วนร่วมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การ
จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.07$) มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านแรงงานในการจัดสรร
ทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.04$) มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดสรร
ทรัพยากรภูมิปัญหาท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.97$) และมีส่วนร่วมกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของการ

การจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 2.97$) ส่วนรายการที่มีทีมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่นซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง คือมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านสถานที่ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.96$)

ด้านที่ 3 ด้านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตารางที่ 4.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการ

รายการ	ระดับความเหมาะสม		แปลค่า
	\bar{X}	S.D.	
1 มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและจัดทำแผนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	3.09	0.91	ปานกลาง
2 มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	3.04	0.89	ปานกลาง
3 มีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.04	0.93	ปานกลาง
4 มีส่วนร่วมประสานงานกับชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	3.16	0.89	ปานกลาง
5 มีส่วนร่วมจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.95	0.86	ปานกลาง
6 มีส่วนร่วมจัดหานวัตกรรม และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ประกอบการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.91	0.87	ปานกลาง
7 มีส่วนร่วมในการจัดหาวิทยากรผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.89	0.93	ปานกลาง
เฉลี่ยทั้งด้าน	3.01	0.77	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่ารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายการอื่น 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมประสานงานกับชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.16$) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและจัดทำแผนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ($\bar{X} = 3.09$) โดยมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.04$) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่นซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีส่วนร่วมในการจัดหาวิทยากรผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.89$)

ด้านที่ 4 ด้านผลผลิต การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านผลผลิต

รายการ	ระดับการพัฒนา		แปลค่า
	\bar{X}	S.D.	
1 มีส่วนร่วมในการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นครบถ้วนตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน	2.92	0.86	ปานกลาง
2 มีส่วนร่วมกำหนดวิธีการ/เกณฑ์การประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.95	0.86	ปานกลาง
3 มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	2.89	0.90	ปานกลาง
4 มีส่วนร่วมในการติดตามและกำกับการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.86	0.90	ปานกลาง
เฉลี่ยทั้งด้าน	2.90	0.82	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านผลผลิต โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากิจกรรมอื่น 3 ลำดับแรก คือมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการ/เกณฑ์การประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.95$) รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นครบถ้วนตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน ($\bar{X} = 2.92$) มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 2.89$) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากิจกรรมอื่น คือมีส่วนร่วมในการติดตามและกำกับการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.86$)

สรุปผลภาพรวมการวิเคราะห์ผลผลิต การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตารางที่ 4.6 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

	รายการ	ผลการประเมิน		แปลค่า
		\bar{X}	S.D.	
1	ด้านบริบท	3.12	0.81	ปานกลาง
2	ด้านปัจจัยนำเข้า	3.02	0.76	ปานกลาง
3	ด้านกระบวนการ	3.01	0.77	ปานกลาง
4	ด้านผลผลิต	2.90	0.82	ปานกลาง
	เฉลี่ยรวม	3.01	0.79	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ค่าเฉลี่ยการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$) และเมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น คือ ด้านบริบท ($\bar{X} = 3.12$) รองลงมา คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} 3.02$) และด้านกระบวนการ ($\bar{X} 3.01$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น คือ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 2.90$)

**ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น
จังหวัดแพร่ จำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง
และด้านประชาชน**

**ด้านที่ 1 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและ
ที่เกี่ยวข้อง**

ตารางที่ 4.7 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรร
ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบ
และที่เกี่ยวข้อง

รายการ	ระดับความ เหมาะสม		แปลค่า
	\bar{X}	S.D.	
1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญ และไม่สนใจให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ตลอดจนถึงการวางแผนเพื่อจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.98	1.01	ปานกลาง
2 หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องขาดการจัดประชาคมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง	2.97	0.98	ปานกลาง
3 ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ด้านวิชาการและด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.02	0.94	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

รายการ	ระดับความ		แปลค่า	
	เหมาะสม			
	\bar{X}	S.D.		
4	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ และเข้าใจในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง	2.96	0.92	ปานกลาง
5	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องขาดการวางแผนระยะยาว และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับประชาชน	2.97	0.98	ปานกลาง
เฉลี่ยทั้งด้าน		2.98	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาและอุปสรรคสูงกว่ากิจกรรมอื่น 3 ลำดับแรก คือ ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.02$) รองลงมา คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญ และไม่สนใจให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ตลอดจนถึงการวางแผนเพื่อจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.98$) หน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องขาดการจัดประชาคมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องขาดการวางแผนระยะยาว และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับประชาชน มีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาและอุปสรรคเท่ากัน ($\bar{X} = 2.97$) ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัญหาอื่น คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ และเข้าใจในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ($\bar{X} = 2.96$)

ด้านที่ 2 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านประชาชน

ตารางที่ 4.8 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรร
ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านประชาชน

รายการ	ระดับความ		แปลค่า
	เหมาะสม		
	\bar{X}	S.D.	
1 ประชาชนขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ ตนเอง ในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	3.18	0.85	ปานกลาง
2 ประชาชนไม่ให้ความสำคัญ และขาดการมีส่วนร่วม ดำเนินงานจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.10	0.87	ปานกลาง
3 ประชาชนไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะให้การสนับสนุนการ จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.23	0.93	ปานกลาง
4 ประชาชนไม่มีเวลาในการเข้ามาปรึกษาและมีส่วน ร่วมสนับสนุนและระดมความคิดในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	3.24	0.87	ปานกลาง
5 ประชาชนไม่มีส่วนร่วมกำหนดหลักการและจุดมุ่ง หมายของการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้น	3.17	0.86	ปานกลาง
6 ประชาชนขาดการติดต่อ และประสานงานกับ หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.13	0.88	ปานกลาง
7 ประชาชนเข้าใจว่าการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานที่รับ ผิดชอบ และที่เกี่ยวข้อง	3.24	0.89	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	ระดับความ		แปลค่า
	เหมาะสม		
	\bar{X}	S.D.	
8 ประชาชนขาดมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการ/เกณฑ์การประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.19	0.95	ปานกลาง
เฉลี่ยทั้งด้าน	3.18	0.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านประชาชน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาและอุปสรรคสูงกว่ากิจกรรมอื่น 3 ลำดับแรก คือ ประชาชนไม่มีเวลาในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนและระดมความคิดเห็นในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และประชาชนเข้าใจว่าการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.24$) รองลงมาคือ ประชาชนไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะให้การสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.23$) ประชาชนขาดมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการ/เกณฑ์การประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.19$) ประชาชนขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ($\bar{X} = 3.18$) ประชาชนไม่มีส่วนร่วมกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ($\bar{X} = 3.17$) ประชาชนขาดการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.13$) ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัญหาอื่น คือ ประชาชนไม่ให้ความสำคัญ และขาดการมีส่วนร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.10$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง และด้านประชาชน

โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 336 ตัวอย่างจากประชาชนในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ผ่านทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS For Windows สามารถสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประชาชนในเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยแยกรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 59.80 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 40.20

1.1.2 ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุช่วง 26 – 36 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.90 ช่วง 37 – 47 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.50 ช่วงอายุ 48 – 58 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.00 ช่วงอายุ 15 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.60 และช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.00

1.1.3 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 33.30 ระดับอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.)หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 19.30 ระดับช่วงชั้นเรียนที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 15.50 ระดับช่วงชั้นเรียนที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4 - 6) คิดเป็นร้อยละ 11.90 ระดับช่วงชั้นเรียนที่ 3 (ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) คิดเป็นร้อยละ 11.30 ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 7.40 และระดับประกาศนียบัตร (สูงกว่าปริญญาตรีแต่ต่ำกว่าปริญญาโท) คิดเป็นร้อยละ 1.20

1.1.4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ ระดับไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.70 ระดับ 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.00 ระดับ 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.00 ระดับ 20,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.00 ระดับ 30,001 - 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.20 ระดับ 40,001 - 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.20 และระดับเกิน 50,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 0.90

1.1.5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 27.10 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 25.30 เกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 22.00 รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 17.60 รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5.10 และไม่ประกอบอาชีพคิดเป็นร้อยละ 3.00

1.1.6 ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานะเป็นประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 56.80 เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.30 เป็นกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)/กลุ่มอาสาสมัครพัฒนา(อสม.)/กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อสพ.) คิดเป็นร้อยละ 17.00 และเป็น ผู้นำ (กำนัน) /ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน คิดเป็นร้อยละ 6.80

1.2 ภาพรวมผลศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการประเมินรายด้านมีดังนี้คือ

ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านบริบท โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายการอื่น 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้อง รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ส่วนรายการที่มีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่นซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง คือมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดประชาคมแต่ละครั้ง

ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายการอื่น 3 ลำดับแรก คือ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมที่หลากหลายอย่างคุ้มค่าในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ มีส่วนร่วมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านแรงงานในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนรายการที่มีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า

รายการอื่นซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง คือมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านสถานที่ในการจัดสรรทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายการอื่น 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมประสานงานกับ ชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รองลงมาคือ มีส่วนร่วม ในการส่งเสริมและจัดทำแผนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสอดคล้อง กับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อเนื่อง และสม่ำเสมอด้วยวิธีการที่หลากหลาย และมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่น ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีส่วนร่วมในการจัดหาวิทยากรผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายการอื่น 3 ลำดับแรก คือ มีส่วนร่วมกำหนดวิธีการ/เกณฑ์การ ประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการจัดระบบข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นครบถ้วนตรงกับความต้องการและทัน ต่อการใช้งาน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ากิจกรรมอื่น คือมีส่วนร่วมในการติดตามและกำกับ การจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านภาพรวม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ค่าเฉลี่ยการอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อ พิจารณาเป็นด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น คือ ด้านบริบท รองลงมา คือ ด้านปัจจัย นำเข้า และด้านกระบวนการ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น คือ ด้านผลผลิต

1.3 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรร ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านหน่วยงาน ที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง และด้านประชาชน

1.3.1 ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง

โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหา และอุปสรรคสูงกว่ากิจกรรมอื่น 3 ลำดับแรก คือ ขาดการ

สนับสนุนในด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น รองลงมาคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญ และไม่สนใจให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ตลอดจนถึงการวางแผนเพื่อจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องขาดการจัดประชาคมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องขาดการวางแผนระยะยาวและขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับประชาชน โดยมีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาและอุปสรรคเท่ากัน ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัญหาอื่น คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ และเข้าใจในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

1.3.2 ด้านประชาชน

โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาและอุปสรรคสูงกว่ากิจกรรมอื่น 3 ลำดับแรก คือ ประชาชนไม่มีเวลาในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนและระดมความคิดเห็นในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และประชาชนเข้าใจว่าการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมาคือ ประชาชนไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะให้การสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนขาดมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการ/เกณฑ์การประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประชาชนไม่มีส่วนร่วมกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประชาชนขาดการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัญหาอื่น คือ ประชาชนไม่ให้ความสำคัญ และขาดการมีส่วนร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. อภิปรายผล

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีประเด็นที่พบและนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง หรืออยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง และแก้ไข สาเหตุที่ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 66 เท่าที่ควรมีสาเหตุที่สำคัญเพราะข้อจำกัดของกฎระเบียบทางราชการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้อง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งนับได้ว่าเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นต้องเป็นไปตามสภาพบริบท และความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลสำเร็จเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอนาคต ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท และส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างหลากหลายแนวทางมากยิ่งขึ้น เพราะประชาชนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้สามารถแยกเป็นรายด้านดังนี้

2.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านบริบท พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง หรืออยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง และแก้ไข สาเหตุที่ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านบริบทเท่าที่ควร มีสาเหตุที่สำคัญเพราะ ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ และเสียสละ ในการแสดงความคิดเห็นในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งประชาชนจะไม่ให้ความสำคัญและไม่เข้าร่วมในการจัดประชุมแต่ละครั้ง ทั้งที่การจัดประชุมถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งตามครรลองของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับรู้ รับฟัง และแสดงความคิดเห็น ตลอดจนถึงลงประชามติให้ความเห็นชอบ ดังนั้นในเมื่อประชาชนไม่เข้าร่วมในการจัดประชุมแต่ละครั้ง จึงเกิดความไม่เข้าใจ ไม่พอใจ และ

ต่อเนื่องถึงการเกิดปัญหาตามมาคือไม่สนใจในการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

2.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง หรืออยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง และแก้ไข โดยสาเหตุที่ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านปัจจัยนำเข้า เท่าที่ควร มีสาเหตุที่สำคัญเพราะ ประชาชนไม่ให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมที่หลากหลายในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นเพราะ ไม่ให้ความสำคัญ หรืออาจยังไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง หรือมีความจำเป็นต้องใช้เวลาในการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวจึงไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามายุ่งเกี่ยว ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนเป็นอย่างยิ่ง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง หรืออยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง และแก้ไข โดยสาเหตุที่ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านกระบวนการ เท่าที่ควรจะเป็นมีสาเหตุที่สำคัญเพราะ ประชาชนไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง และขาดการประสานงานร่วมกันภายในชุมชนในการปรึกษาหารือแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งอาจเป็นเพราะการขาดจิตสำนึกร่วมกันในการเสียสละเพื่อส่วนรวม หรือข้อจำกัดในเรื่องของเวลา สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวของแต่ละบุคคลที่มีปัญหาไม่เหมือนกัน ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.1.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ด้านผลผลิต พบว่า อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง และแก้ไข โดยสาเหตุที่ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผลผลิต เท่าที่ควร มีสาเหตุที่สำคัญเพราะ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะ ประชาชนยังขาดความรู้ และความเข้าใจในวิธีการประเมินผล ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญในการชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้นควรให้ความสำคัญ และจัดหาวิทยากรในการเสริมสร้างความรู้ในด้านนี้ให้แก่ประชาชน เพื่อให้การดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น บรรลุเป้าหมายต่อไป

2.2 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ของอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

2.2.1 **ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง** พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง หรืออยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงและแก้ไข ซึ่งมีสาเหตุที่สำคัญก็คือ เกิดจากการขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณด้านวิชาการ และด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจนถึงไม่ให้ความสำคัญ และไม่สนใจให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท และส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนถึงการวางแผนเพื่อจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้องมีข้อจำกัดในเรื่องของการขาดแคลนงบประมาณ หรือบุคลากรที่มีความรู้และเชี่ยวชาญ ทำให้ไม่สามารถให้การสนับสนุน ได้ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา และหาช่องทางในการสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท และส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ตลอดจนถึงการวางแผนเพื่อจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง และเป็นไปอย่างต่อเนื่องต่อไป

2.2.2 **ด้านประชาชน** พบว่า ในระดับปานกลาง หรืออยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงและแก้ไข ซึ่งมีสาเหตุที่สำคัญก็คือ เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีเวลาในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุน หรือระดมความคิดในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ และอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ประชาชนเข้าใจว่าการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง แต่แท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถือได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกทางปัญญาของบรรพบุรุษที่สืบทอดต่อกันมา ดังนั้นการที่จะจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ควรที่จะสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในเรื่องของอำนาจ และบทบาทหน้าที่ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนถึงการสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ และสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ จะเห็นได้ว่าควรมีการพัฒนาและปรับปรุงดังนี้

3.1 ควรประสานให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท และส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารจัดการการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ และความต้องการของท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ ให้ประชาชนได้รับทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญ และจัดตั้งงบประมาณ และระดมขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ และภาคเอกชน ตลอดจนส่งเสริมด้านวิชาการ และบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

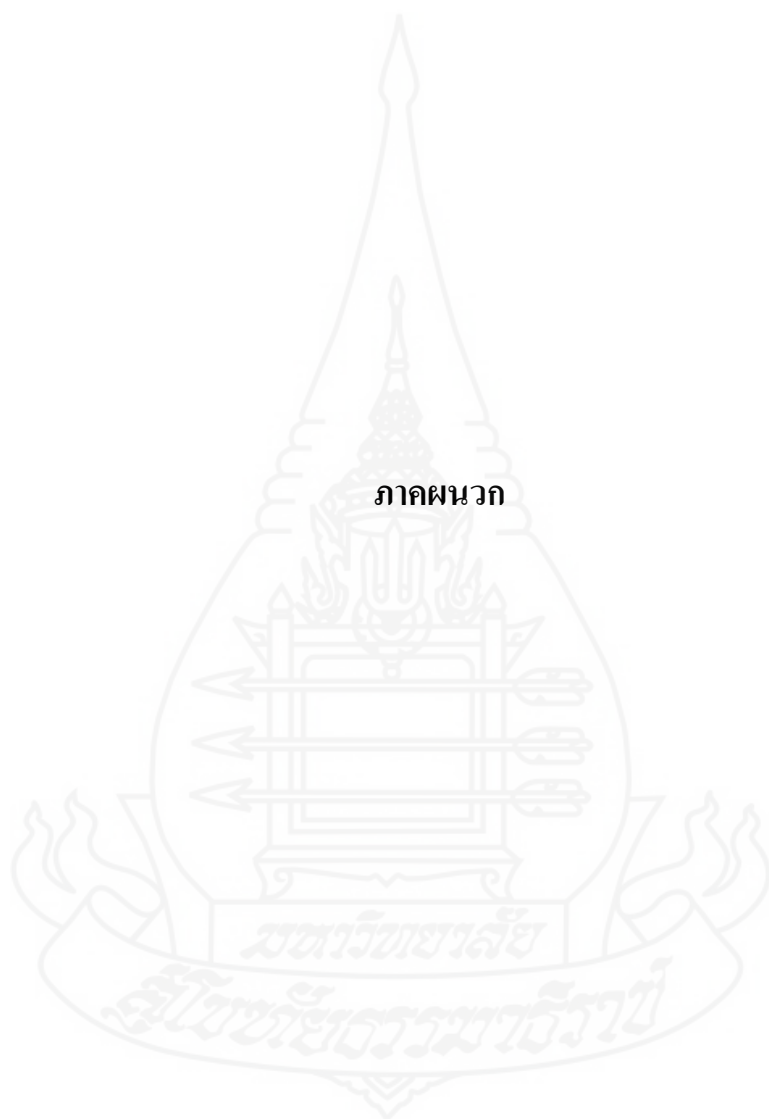
- กรมอนามัย (2550) ส่งเสริมสุขภาพคนไทย กรุงเทพมหานคร สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย
กระทรวงสาธารณสุข
- กิตติวรรณ ชีระตระกูล (2546) “การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ใน
เขตเทศบาลเมืองตาก” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
นโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา
- โกวิท พวงงาม (2545) “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” ม.ป.ท. คืบค้นวันที่ 2 สิงหาคม
2555 จาก www.gotoknow.org
- ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้อยู่อาศัยในเขต
หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอ
บางกรวย จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2541) “สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 23 โดย
พระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” กำธน สินธวานนท์ ประธาน
โครงการ กรุงเทพมหานคร โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดย
พระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คืบค้นวันที่ 2 สิงหาคม 2555
จาก www.kanchanapisek.or.th
- จันทนา สุทธิจารี (2545) “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในการเมืองการปกครองของไทยตาม
รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน อมร รักษาสัตย์ บรรณาธิการ กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ วี เจ ปริ้นติ้ง
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ และวิศนี สิลตระกูล (2533) “ภูมิปัญญาชาวบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้านและ
แหล่งวิทยาการในชุมชน” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนา และการใช้แหล่ง
วิทยาการในชุมชน หน่วยที่ 1-8 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ชยัน วรธนะภูติ (2529) ระบบความรู้พื้นฐานปัจจุบัน : การวิจัยและพัฒนา 20 ปี ประสพการณ์
งานพัฒนาชนบท องค์การพัฒนาเอกชนไทย กรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชนไทย
- จิต นิลพานิช และกุลชน หนาพงศธร (2532) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชนบท”
ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบลหมู่บ้าน
พิมพ์ครั้งที่ 3 หน่วยที่ 8 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- โชคดี อมรวัฒน์ (2537) “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับความสำเร็จของโครงการอาสาพัฒนา และป้องกันตนเอง : ศึกษากรณีหมู่บ้าน อพป. อำเภอพรานกระต่าย จังหวัด กำแพงเพชร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทานตะวัน อินทร์จันทร์ (2546) “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ในเขตเทศบาลเมืองลำพูน ศึกษากรณีชุมชนในเขตเทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัด ลำพูน” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นงลักษณ์ ัญญาวานิช และคณะ (2530) “รายงานการวิจัยเรื่องประเมินผลโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในงานน้ำสะอาดและสุขภาพ” คณะสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) *การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร สิริลักษณ์การพิมพ์
- ประเวศ ะสี (2530) *การสร้างสรรค้ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา* วารสารชุมชนพัฒนา 1, 5 _____ (2533) “การสร้างคลังภูมิปัญญาไทยเพื่อการศึกษา” ในเอกสารประกอบการสัมมนา ทางวิชาการเนื่องในงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน 33 เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ _____ (2536) *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1* กรุงเทพมหานคร อมรพรินต์ติ้งกรุ๊ป
- ประยูร ศรีประศาสน์ (2542) “รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา” นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ไพบุลย์ ช่างเรียน (2542) *สังคม วัฒนธรรม และการบริหารแบบไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เสมาธรรม
- ไพบุลย์ วัฒนธรรมศิริ (2547) “แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย” ค้นคืนวันที่ 25 มิถุนายน 2555 จาก <http://thailabour.org>
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) “นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การ พัฒนาในปัจจุบันของประเทศไทย” ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ บรรณาธิการ กรุงเทพมหานคร สักดิ์โสภณการพิมพ์

- ยศ สันตสมบัติ (2544) “ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่าง
ยั่งยืนเชียงใหม่ : ศูนย์การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ
การพัฒนาอย่างยั่งยืน” คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ (2542) “เครือข่ายวิชาการราชภัฏด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันราชภัฏ
เชียงราย” เชียงราย ศูนย์วิจัยและพัฒนาแพทย์พื้นบ้าน
- ราชภัฏลำปางมหาวิทยาลัย (2549) *คู่มือวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ พ.ศ.2549*
ลำปาง ลำปางบรรณกิจปริ้นติ้ง
- ยุพาพร รูปงาม (2545) “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณในการปฏิรูประบบ
ราชการ” ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ริณี สีนุช (2543) “วิถีชีวิตและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวสวนลองกอง” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต (พัฒนาศักดิ์) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2544) “วัฒนธรรมทางการเมือง” ในการเมืองการปกครองไทยตาม
รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน อมร รักษาสัตย์ บรรณาธิการ กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ วี เจ ปริ้นติ้ง
- วันชัย วัฒนศัพท์ (2544) “การมีส่วนร่วมของประชาชนของสังคมไทย” ในธรรมาภิบาล
การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์เดือนตุลาจำกัด
- ศรีวรรณ จันทร์หงส์ (2542) “การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องงานจักรสาน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ศึกษากรณี โรงเรียนวัดยอกระบัตร (ชุมชนราษฎร์นุสรณ์) จังหวัด
สมุทรสาคร” ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ (2540) *ภาวะผู้นำกับวิกฤตระบบราชการไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มติชน
- สันติสุข กฤดากร (2541) “การศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- सानิตย์ บุญชู (2527) *การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชน* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สามารถ จันทร์สุรย์ (2533) *ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1*
กรุงเทพมหานคร อมรปริ้นติ้งกรุ๊ป

- สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐาน
อุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545) *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัย
ชุมชน* กรุงเทพมหานคร เอส.อาร์.พรีนติ้ง
- เสรี พงศ์พิศ (2529) *คืนสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน*
กรุงเทพมหานคร เทียนวรรณ
- _____. (2536) *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท มลนิธิหมู่บ้าน* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์อมรินทร์พรีนติ้งกรุ๊ป
- สุกัญญา จันทะสุน (2538) “ภูมิปัญญาชาวบ้านและกระบวนการถ่ายทอด : การศึกษา
“พิธีเสนเรื่อน” ของลาวโซ่ง จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์ (2534) “ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนา
ชนบท ในภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท”
กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- อรอนงค์ ธรรมกุล (2539) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น” วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อังคณา อาตมิยะนันท์ (2530) “บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในการส่งเสริมการพัฒนาแบบมี
ส่วนร่วม : กรณีศึกษาโครงการพัฒนาชนบทแควระบบ – สียัด” กรุงเทพมหานคร
ภาควิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อคิน รพีพัฒน์ (2527) *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม
และวัฒนธรรมไทย* กรุงเทพมหานคร สักดิ์โสภาการพิมพ์
- _____. (2528) “กระบวนการพัฒนาและผลกระทบของโครงการพัฒนาหมู่บ้านชายแดน
จังหวัดสุรินทร์” รายงานการศึกษา ของแก่น สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- _____. (2547) *การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานพัฒนา* กรุงเทพมหานคร ศูนย์การศึกษา
นโยบายสาธารณสุข
- เอกวิทย์ ฌ ถलग (2540) “ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย”
โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. นางสาววันเพ็ญ แก้วกัน	ตำแหน่ง	ข้าราชการบำนาญ (ศึกษานิเทศก์
เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาแพร่ เขต 2)
2. นายบุญเรือง มงคล	ตำแหน่ง	ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอสูงเม่น
จังหวัดแพร่
ปลัดเทศบาลตำบลสูงเม่น จังหวัดแพร่

(สำเนา)

ที่ ศธ 0522.22(บ)/ว300

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

8 มีนาคม 2555

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

เนื่องด้วยนายประชัน ใจวงศ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยมีอาจารย์ ดร.พิศาล มุกดาร์สมิ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องขอทราบข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากท่าน สาขาฯจึงเรียนมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ให้แก่นักศึกษาเพื่อการวิจัยดังกล่าว ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ สาขาวิชารัฐศาสตร์ หวังว่าคงจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ยุทธพร อิศรชัย

(รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2504-8356-9

โทรสาร 0-2503-3575

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

2. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรร

ทรัพยากร

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

3. เพื่อความสมบูรณ์ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบคำถามทุกข้อได้อย่างอิสระตามความคิดเห็นของท่าน ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงจะทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ในอนาคต

4. ข้อมูลที่ท่านได้กรูณาตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ จะไม่มีผลกระทบใดๆกับตัวท่าน ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ และใช้ประโยชน์สำหรับการวิจัยเท่านั้น

ขอขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

ประชัน ใจวงศ์

(นายประชัน ใจวงศ์)

นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน (...) หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ

1. (.....) ชาย
2. (.....) หญิง

2. อายุ

1. (.....) 15 - 25 ปี	2. (.....) 26 - 36 ปี
3. (.....) 37 - 47 ปี	4. (.....) 48 - 58 ปี
5. (.....) 59 - 69 ปี	6. (.....) 70 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. (.....) ช่วงชั้นเรียนที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 1-3)
2. (.....) ช่วงชั้นเรียนที่ 2 (ประถมศึกษาปีที่ 4-6)
3. (.....) ช่วงชั้นเรียนที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3)
4. (.....) ช่วงชั้นเรียนที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6) หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบเท่า
6. (.....) อนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือเทียบเท่า
7. (.....) ปริญญาตรี
8. (.....) ประกาศนียบัตร
9. (.....) ปริญญาโท
10. (.....) ปริญญาเอก

4. รายได้

1. (.....) ไม่เกิน 10,000 บาท	2. (.....) 10,001 - 20,000 บาท
3. (.....) 20,001 - 30,000 บาท	4. (.....) 30,001 - 40,000 บาท
5. (.....) 40,001 - 50,000 บาท	6. (.....) 50,001 บาทขึ้นไป

5. อาชีพ

1. (.....) รับราชการ	2. (.....) รัฐวิสาหกิจ
3. (.....) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	4. (.....) เกษตรกร
6. (.....) รับจ้างทั่วไป	5. (.....) ไม่ประกอบอาชีพ

6. สถานะตำแหน่งในหมู่บ้าน/ชุมชน

1. (.....) ผู้นำ (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน)
2. (.....) คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน
3. (.....) กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)/กลุ่มอาสาสมัครพัฒนาหมู่บ้าน(อพม.)/กลุ่มอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ(อสผ.)
4. (.....) ประชาชนทั่วไป(ไม่มีตำแหน่งในหมู่บ้าน/ชุมชน)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

คำชี้แจง โปรดพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ในแต่ละข้อ โดยเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องให้ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

ลำดับ	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	<u>ด้านบริบท</u> มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และเกี่ยวข้อง.....
2	มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้อง.....
3	มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดประชาคมแต่ละครั้ง.....

ลำดับ	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4	มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เอื้อต่อสภาพและความต้องการของท้องถิ่น.....
5	มีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล.....
6	ด้านปัจจัยนำเข้า ให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมที่หลากหลาย อย่างคุ้มค่าในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
7	มีส่วนร่วมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
8	มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
9	มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านแรงงานในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
10	มีส่วนร่วมสนับสนุนด้านสถานที่ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
11	มีส่วนร่วมกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของการการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
12	ด้านกระบวนการ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและจัดทำแผนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น.....
13	มีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย.....

ลำดับ	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14	มีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
15	มีส่วนร่วมประสานงานกับชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ.....
16	มีส่วนร่วมจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
17	มีส่วนร่วมจัดหานวัตกรรม และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ประกอบการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
18	มีส่วนร่วมในการจัดหาวิทยากรผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
19	ด้านผลผลิต มีส่วนร่วมในการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นครบถ้วนตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน.....
20	มีส่วนร่วมกำหนดวิธีการ/เกณฑ์การประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
21	มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ.....
22	มีส่วนร่วมในการติดตามและกำกับการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดสรร
ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

คำชี้แจง โปรดพิจารณาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการ
จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ในแต่ละข้อ โดยเขียนเครื่องหมาย
(✓) ลงในช่องให้ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- 5 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับมาก
3 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับปานกลาง
2 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับน้อย
1 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับน้อยที่สุด

ลำดับ	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญ และไม่สนใจให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ตลอดจนถึงการวางแผนเพื่อจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
2	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องขาดการจัด ประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและให้ ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการ จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง.....
3	ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ด้าน วิชาการและด้านบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ จาก หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องในการ จัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....

ลำดับ	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ และเข้าใจในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง....
5	หน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องขาดการวางแผนระยะยาว และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับประชาชน.....
6	<u>ด้านประชาชน</u> ประชาชนขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการมีส่วนร่วมจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล.....
7	ประชาชนไม่ให้ความสำคัญ และขาดการมีส่วนร่วมดำเนินงานจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
8	ประชาชนไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะให้การสนับสนุนการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น
9	ประชาชนไม่มีเวลาในการเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนและระดมความคิดในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ.....
10	ประชาชนไม่มีส่วนร่วมกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น.....

ลำดับ	สภาพปัญหา	ระดับปัญหา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11	ประชาชนขาดการติดต่อ และประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้องในการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น.....
12	ประชาชนเข้าใจว่าการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และที่เกี่ยวข้อง.....
13	ประชาชนขาดมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการ/เกณฑ์การประเมินผลการจัดสรรทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น...

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายประชัน ใจวงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	7 สิงหาคม 2512
ประวัติการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) เอกสังคมศึกษา สถาบันราชภัฏลำปาง จังหวัดลำปาง พ.ศ.2537 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (คม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จังหวัดลำปาง พ.ศ.2554
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเทศบาลตำบลสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ 54130
ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการกองการศึกษา กองการศึกษา สำนักงานเทศบาลตำบลสูงเม่น จังหวัดแพร่

